

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

"התנשאות" ?

עיון בפרשת השבוע על פי ה"פרי צדיק"

1. צדקת הצדיק רל"א

כל התנשאות ושררה הוא על ידי דברי תורה כמו שנאמר (משלי ח' ט"ז) בי מלכים ימלוכו. ולכן סמוך למתן תורה ובאותה פרשה נאמר התמנות הראשים. והיה זה על ידי יתרו דבאמת נפש הישראלית אין יכול לסבול התנשאות כלל אפילו מן הגדול בחכמה לפי שכל ישראל יש להם חלק בתורה כמו שנאמר (דברים ל"ג ד') מורשה קהלת יעקב. כמו שאמר ההוא עם הארץ לר' ינאי במדרש רבה (פרשת צו ט' ג') וכוונדע דכל אחד אחיזתו באות מהתורה וספר תורה שחסר אות אחת פסול ואם כן כמו שזה צריך לזה כך צריך זה לזה. והגם שיש לו חלק יותר גדול בדברי תורה מכל מקום אינו יודע מחלקו של זה הקטן כלום. וזה טעם (תענית ז'). ומתלמידי יותר מכולם ... דלזה אין קץ. והוא קולט כל הדברי תורה שבכל אחד שאין נמצא בו ונמצא למד מהם יותר לרביוביים:

וטענת קרח מדוע תתנשא וגו' (במדבר ט"ז ג') אמיתית דאין להתנשאות באמת. והגם דגם הוא ביקש כהונה גדולה ואם כן סותר דעת עצמו רק כוונתו ודאי צריך כהן גדול וזה מיוחד להיות שליחא דרחמנא לכנוס לקודש קדשים ומשה רבינו ע"ה מיוחד לקבלת התורה וכיוצא בו כל אחד מישראל מיוחד לאיזה דבר ואין להתנשאות עליו. שכמו שהוא צורך בתורה כך הוא צורך. ... ואין להתעלות זה על זה אף על פי שזה למעלה וזה למטה מכל מקום גם זה צורך לשימוש הגוף כמו זה:

וזה טענת אותו חופר שיחין לר' יוחנן בן זכאי במדרש (קהלת רבה ד' י"ב) שגם הוא עוסק בערכי ציבור. רק הוא השיבו שאין זה דברי תורה דדברי תורה לשון הוראה לאחרים והוא אין יכול להורות לאחרים שיבואו לשאול עיין שם. ומצד זה הוא התנשאות תלמיד חכם על עם הארץ משום דבעם הארץ הדברי תורה שלו בהעלם גדול והגלוי רק מצוות ותלמוד גדול. וזה לא שייך בדור המדבר שהיו דור דעה וכולם קדושים ובתוכם בפנימיותם שם הוי"ה שהוא קו אמצעי המבריה בכל קצוי הבריאה כנודע. רק עונשם היו דבאמת לא התנשא כמו שנאמר (במדבר י"ב ג') והאיש משה עניו. רק הגוון של התנשאות זה צריך בעולם הזה שהרי הסכים הקב"ה על ידי יתרו. דבעולם הזה אחד צריך לחבירו שגדול ממנו בחכמה ורק לעתיד נאמר (ירמיה ל"א ל"ג) ולא ילמדו וגו' כי כולם

וגו' אפילו העמי הארצות יצא הדברי תורה הגנוז אצלם מן ההעלם:

והיינו כי בעולם הזה יש סודות וסתרי תורה שאי אפשר לגלותם ... אבל כשיבוטל יצר רע יתגלה הכל ולא ילמדו וגו'. ורק יתרו שהיה גר הרגיש דבר זה ...

ולכך קרי לה הזוהר פרשת יתרו (ס"ח סוף ע"ב) מילי דהדיוטא כי מאמר יתרו להיות שרים על ישראל עצמן זהו אינו אמת גמור ומילי דהדיוט. והגם דהשם יתברך הסכים ונכתב בתורה שהיא נצחיית. וזה לגבי האומות הם ישיגו לעתיד גם כן בישראל מדריגות שרי אלפים וכו' כפי מעלתם בתורה כמו שהאחר מרגיש בהביטו על איזה אדם יתרון בראש על הרגל אבל האדם עצמו כך יכאיב לו כשיכו הרגל כמו הראש. וגם לעתיד אינו אלא כפי השגת יתרו ושאר גרים. רק המילי דהדיוטא מילי שבעולם הזה נראה כן הגוון גם בישראל עצמן שכל זמן שלא נתבררו ישראל מכל העכו"ם צריכים להתנהג כפי מה שהוא בגוון לעיני ההדיוטות:

2. עין אי"ה ברכות א', ב', נ"ט

מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנה אני ברי' וחבירי ברי' כו'. הסיבות שחסרה בבנ"א אהבת רעים באמת, המה בפרטיות רבות. אבל עיקרה היא אהבת עצמו שעוברת כל גבול ובאה מפני חוסר הבנה, שבהרגשה אינו מרגיש כ"א את עצמו ואינו משתמש בשכלו להשכיל שתנאי המציאות שוים לו ולזולתו. והנה יש כאן פרטים שראוי לכל בן דעה לשום אל לבו ומאלי' תבוא בלבבו אהבת הבריות. א', שבכללות יסוד החיים ואהבת החיים וצרכיהם הכלליים אין הבדל בינו ובין זולתו, ואפי' אם יהיו נבדלים במעלות רבות בחכמה וכיו"ב אין זה נוגע לעצם החיים וזכות החיים. ב', צריך לדעת שחילוקים שבין מעלותיהם אינם חילוקים עצמיים, שראוי בשביל כך להיות רחוק מרגשותיו של חבירו, שאינם כ"א מקרים חיצוניים. ע"כ אמר ע"ז עיקר זכות החיים אני ברי' וחבירי ברי'. ועל הבדלם, שאינם כ"א חיצוני, אמר, אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה. ובשביל כך אין שום מקום להמעיט זכותיו בעולם החיים הראויים לכל ברי'. ג', האדם מרגיש ביתרונות ומעלות שלו לפי מצבו, צריך לצייר שכך יש מעלות ג"כ בכל מצב ומצב, וכ"א מוצא את עצמו מועיל בעולם לפי עניו. כשם שאני משכים למלאכתי כך הוא משכים למלאכתי. ד', שלילת המעלות, שהוא רואה ומרגיש שאין לחבירו אותן המעלות שהוא מרגיש בעצמו לפי

מצבו. ע"ז צריך לצייר, שהכי נמי יש לחבירו בהחלט לפי תנאי מצבו מעלות כאלה, שאי אפשר שימצאו בו. למשל חבירו שאינו חכם אין בו מעלת החכמה, אפשר שיש בו מעלת הנדיבות שאין בו. זהו כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי, להיות לו יתוונותי הראויות לפי מצבי, כך אני איני מתגדר במלאכתי וחסירות לי יתרונות שלו. לא נשאר שום טענה שיאמר אדם שהוא נעלה על חבירו עד שיביט עליו מגבוה ולא יחשבהו, כ"א מה שישב השלם ביותר במעשים ובחכמה שהוא טוב בעיני ר' ממנו, מפני שבכלל הוא מרבה וחבירו ממצט. אבל ג"ז הבל, שעיקר השלימות של מציאות חן בעיני ד', תלוי רק בשלימות הלב וטהרתו, וזה אין כל אדם יכול לדעת מטמוניות של חבירו. שיש שלפי ערכו וחכמתו ומצבו, לבבו טוב מאד לפני ד', כיון שאין ביכולתו להשיג יותר, והשלם ביותר אינו יוצא יד"ח. עכ"פ כיון שאחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין אדם דעתו לשמים, עיקר תלוי בחילוק השלימות של כונת הלב וזה נעלם מכל אדם. ע"כ ראוי לכל אדם, אפי' הגדול בחכמה ובכבוד, שיחשוב כל אדם שהם בני מעלתו ושויים לו לענין לכבדם ולאהבם באמת.

3. עין אי"ה שבת א', ב', רפ"ה

הגברת המוסר הטוב, המתאים אל הצדק העליון, והגברת כח החברה הקיבוצית, הוא ע"י התמדת היחש שימצא בין אדם לחבירו, שיהיה כל אחד מרגיש איך שע"י מה שחבירו נמצא בעולם, וגם יש לו צרכים שלפי ההשקפה החיצונה הוא דוחק את גבולו וממעט את צרכיו הוא, באמת אין זאת אלא השקפה של טעות, שמזה נולדת השנאה והתחרות וצרות עין בין אדם לחבירו ובין מדינה לחבירתה. אבל המבט הפנימי מורה אותנו שכל מה שיתרבו בני אדם, יותר יוכלו להועיל איש לאחיו ע"י התחלפות הכחות, שיוכל כל אחד להשתמש וליהנות במה שחבירו מוציא אל הפועל. וכל מה שתהיה הכרה זו יותר גלויה וכולטת, יותר יתרחב כח האהבה ואחוות החברה האנושית, שממנה תוצאות לכל הטוב היותר נשגב שראוי להיות שורר בעולם.

4. התורה והמצוה במדבר ט"ז, ג'

אף שכל העדה כולם קדושים צריך שיהיה אחד מהם הוא הקדוש שעליו ישכון ה' והוא יהיה השליח בינו ובינם והחוט שעל ידו תרד השפע אל העם.